

SOVROMURILE, FORMĂ ECONOMICĂ DE „SPRIJIN RECIPROC”, ASCENSIUNE ȘI DECĂDERE

SOVROMS, ECONOMIC FORM OF “MUTUAL SUPPORT”, ASCENT AND DECAY

Mr.lect.dr. Andi Mihail BĂNCILĂ*

Societățile mixte au reprezentat prima formă organizată de jaf a noului ocupant din Europa de Est. Crearea lor a stat sub spectrul recuperării unei părți din datoria de război, pe care marea majoritate a statelor estice o datorau, în mod direct sau indirect, Uniunii Sovietice. Ulterior, ele s-au dovedit societăți economice lipsite de perspective reale de dezvoltare ca urmare a faptului că „partenerul sovietic” nu era interesat de efectuarea unor investiții necesare re tehnologizării. După moartea dictatorului sovietic I.V. Stalin, guvernul de la Moscova a negociat cu statele „partenere” vânzarea către acestea a părții din capitalul social pe care o deținea.

Joint ventures were the first organized forms of robbery of the new occupant of Eastern Europe. They were founded to recover the war debt, which most of the eastern states owed, directly or indirectly, to the Soviet Union. Later they proved economic society without real prospects for development due to the fact that “Soviet partner” was not interested in making necessary investments refurbishment. After the Soviet dictator’s, I.V. Stalin, death, the government from Moscow negotiating with the “partner” to sell the portion of share capital they held.

Cuvinte-cheie: societăți mixte; sovromuri; comunism; URSS; economie.

Keywords: joint ventures; sovroms; Communism; USSR; economy.

Exceptând Cehoslovacia și Polonia, celelalte state intrate în sfera de influență sovietică desfășuraseră acțiuni militare pe teritoriul Uniunii Sovietice, ca aliați ai Axei, drept urmare sovieticii aveau tot dreptul să pretindă de la acestea achitarea unei părți a datoriei de război ce revenea Germaniei. Profitând de slăbiciunea manifestată de către statele vest-europene și de lipsa de fermitate a SUA, sovieticii au negociat inclusiv pentru cele două state preluarea ca reparații de război a bunurilor germane aflate pe teritoriul acestora. În acest sens, beneficiind de libertate totală, URSS a pretins, întâi la Yalta și, mai apoi la Potsdam, preluarea patrimoniului german din zona sa de ocupație. Uniunea Sovietică a solicitat jumătate din suma totală de 20.000 de milioane de dolari, stabilită ca quantum total al datoriilor de război care trebuiau să fie plătite de statele învinse. Pentru a acoperi solicitările de despăgubire venite din partea

sovieticilor, Germania, intrată în incapacitate de plată, a solicitat sprijinul aliaților occidentali. SUA și Marea Britanie contribuiau cu alimente și alte produse de strictă necesitate, inclusiv pentru zona de ocupație sovietică. Utilizând o astfel de tactică, sovieticii se aprovizionau, în mod indirect, cu bunuri de proveniență americană, fără a accepta, în mod oficial, acest fapt¹.

Formarea societăților mixte româno-sovietice

Pentru România, predarea către Uniunea Sovietică a bunurilor comunității germane sau a investițiilor statului german pe teritoriul ei a devenit obligatorie în baza Convenției de armistițiu, semnată la Moscova, în noaptea de 12-13 septembrie 1944², și reconfirmată, ulterior, prin Tratatul de pace de la Paris din 10 februarie 1947. Articolul nr. 26 al Tratatului de pace prevedea condiții înrobitoare, din punct de vedere economic, pentru țara noastră. În afara faptului că România se obliga a renunța la bunurile și investițiile cetățenilor germani, țara noastră pierdea și dreptul

*Academia Tehnică Militară

e-mail: bancila_mihail@yahoo.com

de a solicita recuperarea creanțelor de un miliard de mărci germane pentru produsele exportate în perioada războiului Germaniei Naziste³. Bunurile preluate de la comunitatea germană au constituit marea majoritate a activelor sovietice ale viitoarelor întreprinderi mixte⁴. România se obliga la plata unei datorii de război de peste 300 de milioane de dolari în șase ani de zile. Mai mult, ea trebuia să asigure combustibilul și alimentele necesare staționării trupelor sovietice pe teritoriul românesc și aproba Înaltului comandament al aliaților (în speță, părții sovietice) dreptul de control asupra radioului, poștei, telegrafului, telefonului, presei și producției de filme și teatru.⁵

Avându-se în vedere faptul că statul român în calitate de coacționar la viitoarele societăți mixte trebuia să fie în măsură să își onoreze obligațiile se avea în vedere eliminarea posibilității de a fi implicate ca parteneri în noile entități comerciale, societățile cu capital privat. În acest scop, guvernul român a luat toate măsurile necesare pentru urgentarea naționalizării exploatațiilor de materii prime și material lemnos. Având în vedere situația încă neclară a parteneriatului sovieto-american, statul român a lăsat să se întrevadă posibilitatea unei colaborări cu un partener privat în sectorul petrolier, unde alături de cele două state ar fi putut să participe cu capital și societatea „Creditul Minier”.⁶

John Michael Montias, autor al articolului „Background and Origins of the Rumanian dispute with Comecon”, aduce în atenție faptul că majoritatea fondurilor cu care sovieticii contribuiseră la crearea societăților mixte româno-sovietice, cunoscute sub denumirea de „sovromuri”, erau în fapt bani românești sustrași cetățenilor români de naționalitate germană sau proveniți din plata despăgubirilor de război plătite de România. Sumele pe care statul român fusese obligat să le achite erau înrobitoare și ajungeau să reprezinte aproape jumătate din volumul cheltuielilor publice programate a fi executate din fonduri de la bugetul de stat⁷. În conformitate cu prevederile articolului XI din Convenția de armistițiu încheiată între statul român și Comisia aliată, reprezentată de URSS, în prima parte a anului 1945, guvernul Petru Groza aprobase solicitările Moscovei de a plăti ca despăgubiri 50 de miliarde de lei⁸ reprezentând echivalentul a 12 milioane de dolari în fiecare lună. Exceptând această sumă

guvernul României se angaja să susțină cu peste 30 de miliarde de lei pe lună staționarea a aproximativ 1 milion de soldați sovietici pe teritoriul românesc⁹. În ceea ce privește cuantumul sumelor confiscate cetățenilor de naționalitate germană, suma oficială amintită se apropie de 200 de milioane de dolari SUA¹⁰. În același cadru funcțional, sovieticii au căutat să impună statelor satelit un tip de comportament economic total dezavantajos pentru ele prin care să exporte materii prime la prețuri fixe mult sub prețul mondial al acelor produse. În anii ce au urmat sfârșitului războiului, România a fost obligată să exporte în URSS petrol și produse petroliere la prețuri cu până la 26% mai mici decât cotațiile internaționale.

Primele societăți mixte româno-sovietice au luat naștere prin semnarea la 8 august 1945 a Acordului de colaborare economică dintre URSS și România. Acordul a constituit primul contract financiar cu valoare semnificativă semnat de statul român după lovitura de stat de la 23 august 1944, volumul schimburilor comerciale ce urmau a fi realizate depășind 50 de milioane de dolari. Prin semnarea convenției comerciale cu URSS, statul român se obliga să exporte în această țară aproape întreaga sa producție de produse agricole și petrol, în schimb urmând să primească armament, utilaje industriale și asistență tehnică¹¹. În baza documentului semnat, cele două state se obligau să creeze întreprinderi cu capital mixt în care acțiunile urmau să fie deținute în mod egal de părți semnatare, conducerea tehnică însă aparținând doar părții sovietice. România urma să pună la dispoziție active ale unor societăți deja existente și totalitatea resurselor materiale, iar partea sovietică contribuia cu bunurile comunității germane din România și cu o serie de utilaje pe care le aducea de pe teritoriul sovietic. Prin acordul semnat, noile societăți mixte aveau prioritate la exploatarea oricăror resurse minerale de pe terenurile ce la acea dată erau încă neconcesionate¹². La data semnării acordurilor încă existau, în special în industria petrolieră, companii anglo-americane care dețineau importante active pentru exploatarea unor bogate zăcăminte minerale. Conform articolului nr. 24 al Tratatului de pace, România se obliga să despăgubească companiile petrolifere ale statelor aliate, pentru pierderile de război suferite, cele mai multe dintre ele fuseseră provocate de bombardamentele aliate asupra rafinărilor din zona Ploiești. Cu toate că autoritățile

române au căutat să se dezvinovățească pentru producerea pierderilor menționate, statul român a fost silit să despăgubească respectivele companii cu aproximativ 100 de milioane de dolari. Preluarea de către URSS a bunurilor Germaniei naziste din România a provocat o altă serie de pagube indirecte pe care autoritățile române au fost obligate să le achite. O parte a companiilor petrolifere confiscate în timpul războiului de către armata germană aveau acționariat francez și belgian. După război, sovieticii au rechiziționat direct aceste bunuri punând în contul României despăgubirea foștilor acționari¹³. Ulterior, fără o încuviințare directă a foștilor aliați, URSS va trece treptat în proprietatea nou înființatelor societăți mixte româno-sovietice cea mai mare parte a bunurilor deținute de companiile petrolifere anglo-americane pe teritoriul românesc. Drept urmare, guvernul Statelor Unite ale Americii a protestat deschis împotriva politicii de stimulare economică a acestor întreprinderi, însă demersurile lor au rămas fără răspuns.

În România au activat, în perioada 1945-1956, 16 întreprinderi mixte cu capital sovietic și român, care începând cu anul 1948 au constituit singurele excepții de la legea privind trecerea în proprietatea statului a tuturor activelor străine. Ordinea constituirii lor a reprezentat-o prioritatea pe care guvernul sovietic o avea în dezvoltarea propriei economii, aceste întreprinderi fiind furnizoare de materii prime ieftine și aflate la o distanță relativ mică comparativ cu uriașele depozite de minereuri siberiene. Prima societate, Sovrompetrol a luat ființă în data de 17 iulie 1945 și a preluat exploatarea unor importante zăcăminte petrolifere de pe teritoriul românesc. Ulterior au mai apărut, pe 19 iulie 1945, Sovromtransport, pe 8 august 1945, TARS (transporturile aeriene), pe 14 august 1945, Sovrombanc, pe 20 martie 1946, Sovromgaz, Sovromfilm, pe 20 martie 1948, Sovromlemn, pe 15 august 1948, Sovromtractor, pe 1 noiembrie 1948, Sovromchim, pe 4 iulie 1949, Sovrommetal și Sovromconstrucția, pe 29 iulie 1949 Sovromasigurare,¹⁴ pe 31 decembrie 1951 Sovromuraniu (Sovromcuartit), pe 15 august 1952, Sovromutilaj petrolier și Sovromnaval.¹⁵

Unul dintre cele mai disputate subiecte ale colaborării româno-sovietice l-a reprezentat colaborarea în domeniul petrolier. La doi ani de la înființarea Sovrompetrol, compania deținea o cotă de piață de 29,8% în ceea ce privește extracția

de țiței și de 36,5% în privința cantității de petrol prelucrat. În urma naționalizării din anul 1948, statul român intrase în posesia a peste 66% din resursele de petrol ale țării, pe care le distribuise spre a fi exploatate unor noi înființate societăți de stat „Moldova“ și „Muntenia“. Acest lucru nu a convenit partenerului sovietic care a făcut presiuni asupra statului român și pe 1 septembrie 1950 capitalul celor două societăți trece în patrimoniul Sovrompetrol¹⁶. Partenerul sovietic a comis și alte abuzuri, unul dintre ele fiind menționat de către Cortland Van Rensselaer Schuyler, reprezentantul american din Comisia aliată de control în România. El relatează momentul în care reprezentantul sovietic al aceleiași comisii a solicitat predarea către guvernul URSS, ca și despăgubire de război, a echipamentelor de exploatare petroliferă de producție americană care tocmai sosiseră din Germania. Materialele fuseseră achiziționate de către Societatea de petrol româno-americană și erau în fapt proprietatea statului american¹⁷.

Colaborarea economică româno-sovietică prin intermediul societăților mixte s-a dovedit deosebit de greoaie. Sovieticii căutau să minimizeze participația lor la dezvoltarea întreprinderilor lăsând ca majoritatea investițiilor să fie desfășurate de statul român. Partea română fiind mai mult decât conștientă de poziția dezavantajoasă în care se găsea a încercat prin toate mijloacele pe care le avea la dispoziție să semnaleze această inechitate. În cadrul lucrărilor Biroului Consiliului de Asistență Economică Mutuală, care se desfășurau la Moscova, în anul 1953, România a solicitat rezolvarea unora dintre problemele economice cu care se confruntau. Metalurgia românească suferea din pricina lipsei materiilor prime, iar o parte dintre materiale puteau fi recuperate din minereul de uraniu pe care țara noastră îl exporta, în totalitate, în Uniunea Sovietică. Partea română a insistat să primească dreptul de a recupera metalele necesare. A mai fost solicitată o creștere a participației sovietice la re tehnologizarea Sovrommetal¹⁸, sprijinul URSS în procurarea de mijloace de transport necesare construirii rafinărilor petroliere din Moldova, precum și acordarea unui credit de 50 de milioane de ruble necesar desfășurării activității Sovrompetrol. Returnarea creditului solicitat se propunea a cădea în grija ambilor parteneri atât a statului român, cât și a celui sovietic¹⁹.

Răspunsul părții sovietice la problemele ridicate de România la lucrările Consiliului CAEM au fost

prompte. S-a recomandat ca problema utilajelor de transport necesare construirii rafinăriilor să fie procurate de la societatea sovietică din Austria – USIA. În privința re tehnologizării combinatului siderurgic de la Reșița, ale cărui lucrări fuseseră întârziate cu mai bine de 1 an, partenerul sovietic a recunoscut acest fapt, asigurând pe delegatul țării noastre că va încerca să soluționeze în cel mai scurt timp problema creată²⁰.

Naționalizarea sovromurilor

Primele demersuri în vederea lichidării participației sovietice la întreprinderile românești au demarat în anul 1953. Primii pași în vederea realizării dezideratului propus sunt făcuți de delegația care, în octombrie 1953, s-a deplasat la Moscova sub conducerea lui Miron Constantinescu pentru a desfășura convorbiri cu tematică economică cu partea sovietică. Ei sunt primiți de către ministrul comerțului exterior sovietic Kahanov, care le precizează, din primul moment, că nu toate problemele vor putea fi rezolvate pe parcursul acestor negocieri, unele dintre ele trebuind a fi supuse dezbaterilor din CC ale celor două partide. Principala problemă pe ordinea de zi a fost obținerea unor credite pentru sovromuri și posibilitatea ca unele dintre ele să își schimbe forma de organizare juridică, adică să treacă în proprietatea statului român. Au fost aprobate credite doar pentru Sovrompetrol și Sovromlemn, convenindu-se ca banii să fie furnizați de către ambii parteneri cu o dobândă de doar 1%²¹. Partea română avansează ideea ca sovieticii să își lichideze participația și de la Sovrombanc. Statul român a sesizat paralelismul existent în acel moment între Sovrombanc și Banca de Stat și a precizat partenerului sovietic faptul că sovromul obține un venit mult prea mare raportat la faptul că este constituit ca o întreprindere neproductivă. Kahanov va respinge ferm oferta, precizând că sunt dispuși să renunțe la beneficii, dar societatea trebuie să asigure în continuare instrumentul de control financiar necesar reglării raportului dintre rublă și leu²².

Gheorghe Gheorghiu-Dej atrăgea atenția asupra necesității subordonării legislative a sovromurilor. El considera anormal ca întreprinderile care își desfășurau activitatea pe teritoriul românesc, indiferent de forma lor de organizare, să se raporteze la un alt cadru legal decât cel al statului pe teritoriul căruia își desfășurau activitatea²³. Membrii

Comitetului Central al PCR au luat inițiativa introducerii unor noi reglementări în raporturile dintre cele două părți din sovromuri. Se avansase ideea retragerii militarilor care își desfășurau activitatea în cadrul sectorului construcții și minier²⁴. O astfel de atitudine viza forțarea unor negocieri ce ar fi dus la reconsiderarea punctelor de minim și maxim referitoare la un eventual proces de răscumpărare a participației sovietice. Din cauza neînțelegerilor apărute la metodologia privind estimarea cuantumului sumei ce urma a fi plătită de țara noastră pentru acțiunile părții sovietice, negocierile au intrat într-un impas. Guvernanții români doreau o reșezare a pozițiilor de pe care urmau să se desfășoare viitoarele negocieri. Se dorea semnalarea celor mai multe dintre neregulile de funcționare a societăților mixte, urmărindu-se în acest fel scăderea valorii participațiilor sovietice. Unul dintre cele mai reprezentative exemple era cel al societății mixte din domeniul transporturilor aeriene Tars, care înregistra pierderi considerabile și presupuse beneficii erau acoperite din bugetul statului român. Se menționa încălcarea de către partenerul sovietic a înțelegerii inițiale ce viza dreptul companiei aeriene de a opera zboruri și pe aeroporturi din Ucraina. Mai mult, partea sovietică refuza în mod sistematic să-și îndeplinească obligațiile ce țineau de întreținerea aeroporturilor românești. Urmare a colaborării cu partenerul sovietic, statul român înregistrase pe parcursul ultimilor cinci ani pierderi de peste 700 de milioane de lei²⁵, bani cu care țara noastră ar fi putut achiziționa cel puțin 10 aeronave anual²⁶.

Valoarea activelor care constituiau participația statului român fuseseră foarte mult subevaluate. Cel mai evident caz era Sovrompetrol care suferise pe parcursul timpului și o reorganizare. Prima formă a acestuia se materializase în intervalul 1945-1950, când cea mai mare parte a activelor fusese drastic subevaluată. Partea sovietică se declară de acord ca valoarea participațiilor să se dubleze în conformitate cu legea românească numărul 303 însă nu este de acord să accepte nici o schimbare pentru activele ce intraseră în capitalul social al întreprinderii după 1950²⁷.

Probleme importante privind „colaborarea“ româno-sovietică erau semnalate și în domeniul extracției de cărbune. Partenerul sovietic refuza să contribuie la construcția de noi locuințe destinate muncitorilor sovromcărbune, ei considerând că

sarcina intra exclusiv în grija statului român. Reprezentantul părții sovietice Iatrov chiar justifica lipsa de atenție prin faptul că fondurile aflate la dispoziția societății trebuiau direcționate spre achiziția de utilaje și mașini²⁸ din URSS.

Datorită modului în care decurgea „colaborarea economică” româno-sovietică, profitul întreprinderilor fiind direcționat doar spre partenerul sovietic, în timp ce statul român era obligat să plătească din bugetul propriu pagubele înregistrate, autoritățile române vor căuta să răscumpere activele deținute de partea sovietică. Acest lucru va deveni posibil în special din cauza situației internaționale tensionate (criza Berlinului în 1953, admiterea RFG în NATO, 6 mai 1955, Conferința de la Geneva dintre liderii celor patru mari puteri mondiale din iulie 1955, Revoluția maghiară din 1956 și Criza Suezului din 1956). Sovieticii erau pe deplin conștienți că starea precară a economiilor statelor est-europene reprezintă cel mai mare pericol de declanșare a unui eventual conflict în interiorul lagărului. Drept urmare pe fondul aplicării măsurilor privind destalinizarea s-a trecut și la eliminarea acestor forme barbare de exploatare economică. Conducerea sovietică nu dorea o renunțare la exploatarea economică a sateliților săi, ci doar o reproiectare a modului de colaborare economică, prin trecerea la un alt nivel și anume integrarea economică a statelor socialiste.

Deblocarea negocierilor s-a produs abia la începutul anului 1954, când pe 19 ianuarie, în cadrul ședinței Biroului Permanent al CC al PMR, Miron Constantinescu dădea citire răspunsului părții sovietice ce viza acest delicat subiect. Kîlov, Șelnov și Nenudrov sunt menționați a fi delegații părții sovietice care a înștiințat guvernul de la București despre decizia Uniunii Sovietice de a debloca negocierile. Ei au comunicat faptul că ministrul Comerțului Exterior al URSS a fost desemnat pentru a purta aceste runde de negocieri, partea română urmând a comunica perioada și locația unde intenționa să poarte tratativele²⁹.

Lichidarea efectivă a demarat prin semnarea în anul 1954 a două acorduri româno-sovietice (31 martie și 18 septembrie)³⁰ care prevedeau desființarea a 12 dintre cele 16 întreprinderi mixte, excepție făceau Sovrompetrol, Sovromlemn, Sovromuraniu (Sovromcuarțit) și Sovromasigare. În cadrul negocierilor preliminare ce aveau ca scop evaluarea economiei românești desfășurate la

Moscova, în perioada 26 ianuarie - 6 februarie 1954, partea sovietică declara că susține creditarea doar a societăților pentru care își manifestase interesul. În privința Sovromcuarțit, ei susțineau chiar o majorare a marjei de beneficiu de la 8 la 10%. Mai mult decât atât, agreau și ideea de a desfășura toate operațiunile financiare ale tuturor societăților mixte, în lei, la prețurile stabilite pe piața românească³¹. Sovieticii își păstrasera temporar controlul celor mai importante societăți românești cu un impact semnificativ asupra exporturilor românești în URSS. În anul 1956 se trece la lichidarea ultimelor întreprinderi mixte, însă negocierile se poticnesc în același mod ca și în anul 1954, în faza de stabilire a cuantumului datoriei ce urma ca România să o achite URSS. Înaintea lichidării efective a activelor deținute, „partenerul” sovietic și-a luat toate măsurile pentru a obține maximul de profit de pe urma stingerii operațiunii. Valoarea finală a patrimoniului ce se dorea a fi răscumpărat de către parte română se cifra la 9,6 miliarde de lei, sumă considerabil mai mare decât cea la care ar fi avut dreptul efectiv partea sovietică prin livrarea de utilaje către întreprinderi de doar 2,9 miliarde de lei. În semn „de solidaritate” cu poporul român, URSS va renunța la o parte a datoriei în cuantum de 4,3 miliarde de lei³². Inițial s-a prevăzut ca plata să se facă într-o perioadă de timp mai scurtă, dar România a cerut, în anul 1956, o restructurare a datoriei sale față de URSS pentru o perioadă de 10 ani între 1966 și 1975, plata urmând a fi făcută în rate egale prin plata în produse ale acelor întreprinderi.

Exploatarea uraniului în România a debutat în anul 1950 prin înființarea noii societăți mixt româno-sovietice, Sovromcuarțit, prin exploatarea zăcămintelor de la minele Ștei și Băița din Județul Bihor³³. Majoritatea minereului extras a fost exportat în Uniunea Sovietică pentru a fi prelucrat la uzina Sillamae din RSS Estonă. Se estimează că în perioada 1950-1992 din România au fost extrase 16.850 de tone de minereu de uraniu³⁴, marea majoritate luând drumul URSS, iar o mică parte contribuind, mai târziu, la dezvoltarea sectorului nuclear din țara noastră în cadrul uzinei de la Cernavodă.

La începutul anilor '50, modelul societăților mixte a fost exportat de către Uniunea Sovietică în statele dezvoltate din punct de vedere economic ale lagărului socialist. La 28 iulie 1952, Germania Democratică avansează României o propunere de semnare a patru convenții de colaborare

economică. Inițiativa est-germană viza dezvoltarea „parteneriatului economic“ cu statul român, astfel: colaborare complexă prin formarea unor societăți mixte româno-germane, colaborare simplă care presupunea derularea de activități comerciale de tip materii prime contra utilaje și asistență tehnică și colaborare pe linie tehnologică prin livrarea efectivă de brevete și utilaje în scopul obținerii unei părți din producția viitoarelor întreprinderi³⁵. Metoda colaborării complexe se dorea a fi direcția principală ce urma a fi dezvoltată și avea în atenție exploatarea unor serie de materii prime foarte importante: lignit, sare, gaz metan³⁶. Statul german se angaja să contribuie cu utilaje și tehnologie la construcția a trei întreprinderi în primul cincinal și a altor două pe parcursul următorului ciclu de cinci ani. Se intenționa, printre altele, deschiderea unei uzine de producere a celulozei cu o capacitate de 200.000 de tone care ar fi utilizat ca materie primă stuful din Delta Dunării. De asemenea, se intenționa și deschiderea unor exploatare de mangan, mică și pirită, a căror producție ar fi urmat să acopere necesarul ambelor state³⁷. Autoritățile române vor renunța să dezvolte proiectele menționate sub formă de societăți mixte și în urma unei vizite a unei delegații române la Berlin desfășurată pe parcursul lunii septembrie a anului 1953 se va hotărî ca aportul de tehnologie și utilaje exportate de partenerul german să fie decontate prin livrarea de marfă produsă în întreprinderile respective³⁸.

Concluzii

Indiferent de poziția pe care o ocupă în cadrul sistemului internațional, în conformitate cu ideile enunțate de către teoreticienii aparținând școlii de gândire realiste, statele încearcă, prin toate mijloacele avute la dispoziție, să câștige influență politică chiar dacă acest lucru dăunează intereselor celorlalți participanți. Luând în calcul experiența prin care România a trecut la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, se poate lesne constata că în categoria celor care profită de anumite slăbiciuni se pot regăsi deopotrivă mari puteri politico-militare, dar și foarte mulți oportuniști care sunt capabili să înțeleagă contextul general.

NOTE:

1 Peter Calvocoressi, *Politica mondială după 1945*, Editura Alfa, București, 2000, p. 15.

2 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *Sovietizarea României. Percepții anglo-americane*, Editura Iconica, București, 1993, p. 16.

3 Ion Alexandrescu, *Societățile mixte sovieto-române (sovrom)*, *Dosarele Istoriei*, nr. 3/1996, p. 40.

4 Gavriil Preda, *Aspecte semnificative ale lichidării societăților mixte sovrom din economia românească*, în *Analele Sighet 8: Anii 1954-1960. Fluxurile și refluxurile stalinismului*, București, 2000, p. 315.

5 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *op.cit.*, p. 30.

6 ANIC, Fond CC al PCR, Cancelarie, *Dosar 46/1945*, Proces verbal al ședinței consiliului FND din 30 mai 1945, f. 7.

7 Sumele amintite reprezentau 37,5% din bugetul de cheltuieli publice pentru anul 1946 și 46,6% din bugetul pentru 1947.

8 George Manu, *În spatele Cortinei de Fier. România sub ocupație rusească*, Editura Mica Valahie, București, 2011, p. 336.

9 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *op.cit.*, p. 46.

10 John Michael Montias, *Background and Origins of the Rumanian dispute with Comecon*, *Soviet Studies*, nr. 2, octombrie 1964, Taylor & Francis, Ltd., p. 126, www.jstor.org/action/showPublication?journalCode=sovietstudies, accesat la 10.04.2011, ora 18.30.

11 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *op.cit.*, p. 49.

12 Ion Alexandrescu, *op.cit.*, p. 39.

13 George Manu, *op.cit.*, p. 417.

14 *Semnarea convenției româno-sovietice pentru înființarea Societății „Sovromasigurare“*, *Scânteia*, nr. 1.491, din 30 iulie 1949, p. 1.

15 Gavriil Preda, *Aspecte semnificative ale lichidării societăților mixte sovrom din economia românească*, în *Analele Sighet 8: Anii 1954-1960. Fluxurile și refluxurile stalinismului*, București, 2000, p. 316.

16 Ghiță Ionescu, *Comunismul în România*, Editura Litera, București, 1994, pp. 195-196.

17 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *op.cit.*, pp. 33-34.

18 ANIC, Fond CC al PCR, secția Cancelarie, *Dosar 22/1953*, Protocolul numărul 8 al Ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 12 martie 1953, f. 3.

19 *Ibidem*, f. 4.

20 *Ibidem*, f. 13-14.

21 *Ibidem*, *Dosar 59/1953*, Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 11 noiembrie 1953, f. 9.

22 *Ibidem*, f. 10.

23 *Ibidem*, *Dosar 53/1953*, Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 23 octombrie 1953, f. 5.

24 Militarii reprezentau peste 50% din forța de muncă a acestor întreprinderi cu capital mixt.

25 *Ibidem*, *Dosar 53/1953*, f. 7.

26 *Ibidem*, f. 8.

27 *Ibidem*, *Dosar 59/1953*, Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 11 noiembrie 1953, f. 12.

28 *Ibidem*, f. 12.

29 *Ibidem*, *Dosar 7/1954*, Protocolul numărul 3 al ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 19 ianuarie 1954, f. 2.

30 Ion Alexandrescu, *Economia Românească în primii ani postbelici (1945-1947)*, Editura Științifică și Pedagogică, București, 1986, p. 217.

31 ANIC, Fond CC al PCR, Cancelarie, *Dosar 153/1954*, Note de convorbiri ale delegației PMR condusă de către Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu conducerea PCUS în legătură cu problemele economice din RPR, f. 23.

32 Costin Murgescu, *Însemnări despre relațiile economice româno-sovietice*, Scânteia, nr. 3.780, 16 decembrie 1956, p. 2.

33 Florian Banu, *Asalt asupra economiei României – De la Solagra la Sovrom (1936 - 1956)*, Editura Nemira, 2004, București, p. 145.

34 Peter Diehl, *Uranium Mining in Europe*, cap. 1, 1995, www10.antenna.nl/wise/439-440/chapter1.html, accesat la 03.06.2012.

35 Liviu Țăranu, *România în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, 1949-1965*, Editura Enciclopedică, București, 2007, p. 31.

36 ANIC, Fond Consiliul de Ajutor Economic Reciproc se va nota CAER, Comisia de stat a planificării, grupa CAER, *Dosar 1/1952*, Dosar de colaborare economică RPR-RDG, Proiect de convenție nr. 1, f. 2-3.

37 *Ibidem*, *Dosar 2/1952*, Proiect de convenție nr. 2, f. 2-5.

38 Arhiva Ministerului Afacerilor Externe se va nota AMAE, Fond 20-224, *Cutia Germania 1954*, Notă înmănată de către ambasadorul german, în audiență, la 13.07.1954.

BIBLIOGRAFIE

ANIC, Fond CC al PCR, Cancelarie, *Dosar 46/1945*, Proces verbal al ședinței consiliului FND din 30 mai 1945.

ANIC, Fond CC al PCR, secția Cancelarie, *Dosar 22/1953*, Protocolul numărul 8 al Ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 12 martie 1953.

ANIC, Fond CC al PCR, secția Cancelarie, *Dosar 59/1953*, Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 11 noiembrie 1953.

ANIC, Fond CC al PCR, secția Cancelarie, *Dosar 7/1954*, Protocolul numărul 3 al ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 19 ianuarie 1954.

ANIC, Fond CC al PCR, Cancelarie, *Dosar 153/1954*, Note de convorbiri ale delegației PMR condusă de către Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu

conducerea PCUS în legătură cu problemele economice din RPR.

ANIC, Fond Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, Comisia de stat a planificării, grupa CAER, *Dosar 1/1952*, Dosar de colaborare economică RPR-RDG, Proiect de convenție nr. 1.

AMAE, Fond 20-224, *Cutia Germania 1954*, Notă înmănată de către ambasadorul german în audiență la 13.07.1954.

Alexandrescu Ion, *Societățile mixte sovieto-române (sovrom)*, în *Dosarele Istoriei*, nr. 3/1996.

Banu Florian, *Asalt asupra economiei României – De la Solagra la Sovrom (1936 - 1956)*, Editura Nemira, București, 2004.

Calvocoressi Peter, *Politica mondială după 1945*, Editura Alfa, București, 2000.

Chiper Ioan, Constantiniu Florin, Pop Adrian, *Sovietizarea României. Percepții anglo-americe*, Editura Iconica, București, 1993.

Ionescu Ghiță, *Comunismul în România*, Editura Litera, București, 1994.

Manu George, *În spatele Cortinei de Fier. România sub ocupație rusească*, Editura Mica Valahie, București, 2011.

Montias John Michael, *Background and Origins of the Rumanian dispute with Comecon*, Soviet Studies, nr. 2, octombrie 1964, Taylor & Francis, Ltd.

Murgescu Costin, *Însemnări despre relațiile economice româno-sovietice*, Scânteia, nr. 3.780, 16 decembrie 1956.

Preda Gavriil, *Aspecte semnificative ale lichidării societăților mixte sovrom din economia românească*, în *Analele Sighet 8: Anii 1954-1960. Fluxurile și refluxurile stalinismului*, București, 2000.

Țăranu Liviu, *România în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, 1949-1965*, Editura Enciclopedică, București, 2007.

Semnarea convenției româno-sovietice pentru înființarea Societății „Sovromasigare“, Scânteia, nr. 1.491, din 30 iulie 1949.